

Kabdebó Lóránt

(1936–2022)

KULCSÁR-SZABÓ Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem

ORCID: 0000-0002-8001-8360

2022. január 24-én elhunyt Kabdebó Lóránt. Néhány nappal korábban legújabb tanulmánykötetének szerkesztésével volt elfoglalva, amelynek középpontjában, nem túl meglepő módon, Szabó Lőrinc költészete állt. Hosszú életéhez mérten is igazán kiterjedtnek mondható munkásságának, amely mintegy húsz önálló kötet mellett szerkesztett tanulmánygyűjtemények, könyv terjedelmű életútinterjúk és kritikai írások hosszú sorát foglalja magában, a kezdetektől ez az életmű állt a középpontjában. Maga is szívesen idézte fel azt a kihívást, amelyet az 1960-as években egy, a kanonikus rangja tekintetében még nem megszilárdult, filológiai feltáratlan, ideológiai-politikai gyanakvás övezte oeuvre feldolgozása mint első komoly feladat jelentett egy pályája elején lévő irodalomtörténésznek, aki aztán erre a feladatra tette fel az életét. Miután 1958-ban diplomát szerzett az ELTE-n, 1970-ig középiskolai tanárként dolgozott Miskolcon, ahol a *Napjaink* szerkesztője is volt: abban a városban, ahova később is visszavezérelte a pályája, és amely 2021-ben díszpolgárává avatta. A Szabó Lőrinc-életmű első feldolgozása, egy háromkötetes monográfiatorozat (*Szabó Lőrinc lázadó évtizede*, 1970; *Útkeresés és különbeke*, 1974; *Az összegezés ideje*, 1980) abban a periódusban készült el, amelyet Kabdebó Budapesten, a Petőfi Irodalmi Múzeum főosztályvezetőjeként töltött. Erre az időszakra esnek azok a nagy életútinterjúk is (mindenekelőtt Szentkuthy Miklóssal és Határ Győzővel), amelyek forrásértéke a modern magyar irodalom kutatásának egészét tekintve is meghatározó.

1989-től kezdve egyetemek képezték a tevékenységének bázisát, és ebben az időszakban vált láthatóvá szakmai alkatának kezdeményező-újító és, ami szintén nagyon fontos, kooperatív karaktere. Az akkori időszakban a leginkább előremutató képzési reformprogrammal önállósult pécsi bölcsészkaron lett egyetemi tanár, miután egy olyan munkával szerezte meg az irodalomtudomány doktora (DSc) címet, amely összegezte, de egyben megújította, felülvizsgálta, komparatistikai keretek felé is nyitottá tette a korábbi Szabó Lőrinc-monográfiatorozat eredményeit („*A magyar költészet az én nyelvemen beszél*”, 1992). Ez a munkája szoros összefüggésben állt annak a modern magyar irodalom periodizációs és egyéb átfogó kérdéseit megtárgyalni hivatott konferenciasorozatnak a koncepciójával, amelynek Pécsen ő volt az egyik kezdeményezője, s amely aztán Miskolcon az *Újraolvasó*-konferenciák sorozatával folytatódott, azon a bölcsészkaron, amelynek a Miskolcra vissza- és részint hazatérő Kabdebó Lóránt lett az alapító dékánja

az 1990-es évek közepén. Miskolcon építette ki egy immár nem egyszemélyes Szabó Lőrinc-kutatás kereteit, amelynek középpontjába a filológia, valamint olyan, történeti tisztázást igénylő kérdések kerültek, amelyek körültekintő artikulálását Szabó Lőrinc közéleti és publicisztikai tevékenységének igazságos mérlegelése tett szükségessé – ez utóbbira tett kísérletet ennek az időszaknak a legfontosabb kötete, a *Szabó Lőrinc „pere”* (2006). Kutatócsoportot hozott létre Miskolcon, pályázatokat adott be és nyert el, munkatársaival új, megbízható, informatív kötetekben jelentette meg az életmű összkiadását az Osiris Kiadónál. Irigylésre méltóan pontos realizmussal beszélt sokszor arról, hogy meddig fogja tudni eljuttatni a Szabó Lőrinc-életmű kritikai kiadását, és a legelsőként hagyatkozott a digitális és online szöveggondozás új lehetőségeire.

Talán ez a nagyon termékeny időszak tette szakmai vonatkozásban vagy formában is igazán láthatóvá Lóránt személyiségének azokat a vonásait, amelyek persze közismertek voltak, elsősorban azt, hogy kíváncsisága, mások (mások munkája) iránti érdeklődése, nyitottsága és bizalma irodalomtudósi attitűdjében is visszatükröződött, akár abban is, ahogyan az 1990-es években az *Irodalomtörténet* főszerkesztőjeként szinte programszerűen nyitott fórumot az akkor pályakezdő generáció számára. Mindenki, aki kicsit is ismerte, tudja, hogy lételeme volt a (nem kis mértékben: telefonos) beszélgetés, sokan rendelkezhetünk egész anekdotacsokkal, olyan felejthetetlen mondatokkal ezekből a beszélgetésekből, amelyeket csakis jókedvvel, mosolyogva (olykor hahotázva) lehet idézni. A beszélgetés nem csupán kevésbé dokumentálható szakmai eszmecserék médiuma volt, hanem valóban hozzájárult munkásságának alakulásához. Amelyről könnyen leolvasható, hogy az olyan irodalomtudósok valójában elég szűkös köréhez tartozott, akik bármikor hajlottak arra, hogy felülvizsgálják korábbi eredményeiket, és ezt nyíltan tegyék, lett légyen szó egy nehezen rekonstruálható kiadatlan versciklus státuszáról, a Szabó Lőrinc önkomentárjait némiképp rejtélyes körülmények között megörökítő *Vers és valóság* szövegéről vagy akár az életműben korábban felállított esztétikai hierarchiák újrendezéséről. Ez a fajta nyitottság szervesen összefüggött Lóránt rendkívül szociális természetével, így azzal a képességével is, hogy különböző kérdések megvitatására össze tudta hozni a szakma olyan képviselőit, akiknek hatékony együttműködése nem volt kézspénznek vehető. A modern magyar irodalom kutatásának ő volt az egyik telefonközpontja. Lenyűgöző volt azonban az is, ahogyan az elmúlt és végül utolsónak bizonyuló két évét, amely a kutatási körülmények mellett éppen a szocialitás kereteit szűkítette be, a maga javára tudta fordítani, az utolsó kötetek elkészítésének szentelve a hirtelen felszabadult időt. Miközben megviselte a személyes találkozások elmaradása, valahogy, mint mindig, most is megvolt a képessége arra, hogy zárójelbe tudja tenni a korlátozó körülményeket. *Ebből most kilépek* – írta a pandémiás pánik első heteinek élményére utalva a 70. életévét épp azokban a napokban betöltő pályatársát köszöntve, hogy aztán rögtön néhány évtizeddel korábban, „a pécsi Makiban” találja magát.¹

80. születésnapján a PIM-ben köszöntöttük, kollégák, barátok, tanítványok. Miután elhangzott az összes köszöntő beszéd, Lóránt maga lépett a mikrofonhoz, hogy megbirkózzon azzal az – úgy sejtem – nem egyszerű retorikai feladattal, hogy az alkalomhoz és önmagához is illő módon reagáljon a jókívánságokra. A tőle megszokott módon beszélt, csapongásokat, kiterőket sem nélkülözve, amelyek azonban a beszéd végére mégis feltárták helyüket a beszéd felépítésében. Zárásként egyszerűen azt mondta: „Köszönöm, hogy veletek lehettem.” Ennél rokonszenvesebb megoldással sem azelőtt, sem azóta nem találkoztam. Most megfordul a retorikai szituáció, sokunk nevében köszönöm, Lóránt, hogy velünk voltál, Isten Veled!

1 <https://litera.hu/irodalom/publicisztika/kulcsar-szabo-erno-70-3.html>